

GAZDATISZTEK LAPJA

A MAGYAR GAZDATISZTEK ÉS ERDŐTISZTEK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
MEZŐGAZDASÁGGAL ÉS ERDÉSZETTEL FOGLALKOZÓK NYUGDIJINTÉZETÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE.
MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

Kiíratási ára:
Egész évre 2 forint.

Szerkesztő: **JESZENSZKY PÁL**,
AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET TITKÁRJA, A MAGYAR GAZDATISZTEK
ÉS ERDŐTISZTEK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK ÉS NYUGDIJINTÉZETÉNEK ÜGYVEZŐJE.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IX., Üllői-út, „Köztelek“.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, valamint a Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesületének és a Mezőgazdasággal és Erdőszettel Foglalkozók Nyugdíjintézetének tagjai ingyen kapják.
Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület tagdíja egész évre 10 frt. — A Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesületének tagdíja egész évre 5 frt, gazdasági segédítetteknek 2 frt 50 kr.

Kérelem.

A folyó évi tagdíjat még be nem küldött tagjainkat, s azokat, kik tagdíjjal a múlt évről hátralékban vannak, tisztelettel felkérjük, hogy az esedékes díjakat, *legkésőbb szeptember 30-ig* lefizetni sziveskedjenek, mert a kitűzött határidő leteltével a tagdíjakat postai megbízás útján fogjuk behajtani. Az ügyvezetőség.

Tagdíjnyugtázás.

Az 1903. évre tagdíjaikat augusztus 14-től szept. 12-ig beküldötték 10 koronát: Burkart Ignác, Czobor Gyula, Grassl Hugó, Gémesi Károly, Gróttl György, Haris Ernő, Klekner Ferencz, Kuzma Gusztáv, Mathisz Károly, Murasózy Gusztáv, Miksa Oszkár, Serfőző Géza, Sütő János, Székács István, Vild Ernő, Wildner József.

5 koronát beküldötték: Bertalan János, Tay Bertalan János, Janou Miklós, Nagy László (Kajdacs), Simon Kálmán.

Hátralékot fizettek: Dedinszky Károly 4 K., Greisinger János 20 K., Gróttl György 60 K., Haris Ernő 10 K., Miksa Oszkár 10 K., Serfőző Géza 60 koronát.

Gazdatisztek nyugdíjazása.

A gazdatisztek nyugdíjazásának intézménye lassankint úgy látszik, hogy a főpapi uradalmakban is tért hódít. Lapunk augusztus havi számában méltattuk Dessewffy esanádi püspök azon nemeslelkű intézkedését, hogy összes gazdatisztszjeit heiratta nyugdíjgyejesületünkbe. Most ismét arról értesülünk, hogy gr. Csáky Károly váci püspök létesített több ezer korona létéltel gazdatisztszjei részére nyugdíj-alapot, amelyet a püspöki uradalom bevételeiből évente 2% befizetésével növelnek és tartanak fent. Mindenestre nemeslelkű és jelentékeny áldozatokat okozó intézkedés, mely áldozat remélhetőleg bőven meg fog térülni a jövedelmezőbbé váló gazdatiszti kezelésben. Szívvel óhajtuk, hogy a jövőben is minél gyakrabban legyen alkalmunk hírt adni nemeslelkű főpapjaink humanizmusának hasonló megnyilvánulásáról. De óhajtuk és kívánjuk egyúttal, hogy nyugdíjazásuk és ezzei jövőjük biztosítása érdekében a még nem nyugdíjazott gazdatisztek is megtegyék a tőlük telhetőt. Az egyes nyugdíjintézmények tanulmányozásával, iparkodjanak a legegyszerűbb módokra uraságuk figyelmét felhívni, hűséges és hasznos szolgálatukkal szerzett befolyásukat hasonló intézmények létesítésében érvényesíteni. Azt hisszük számos olyan nemeslelkű főúr van, ki csak azért nem biztosít gazdatisztszjei részére nyugdíjat, mert a tiszték maguk sem török magukat érte. Másrészt azonban tömörüljenek és fejtsenek ki hathatós társadalmi akciózt a kötelező nyugdíjazás behozatalának érdekében, mert csak ezuton remélhetik agkoruk, rokkantságuk vagy elhalálozásuk esetére családjuk tisztességes létének fentarthatását, biztosítását!

Mindent a szolgálatadók nagylelkűségétől nem várhatunk; maguk, a tisztelt gazdatisztrak is tegyenek valamit saját érdekeik kivásáért!

Bérlet vagy házi kezelés?

Ezen czim alatt *Cserháti Sándor* a „Mezőgazdasági Szemle“ folyó évi első füzetében a nálunk jelenleg divó bérleti rendszer hátrányait fejtegetve, azon eredményre jut, hogy *legjobb volna, ha a nagyobb birtokok mind bérbeadnának, de nem a jelenlegi rendszer szerint, hanem kerületenként, hosszú időre és első sorban az uradalmi gazdatiszteknek.*

Ezen rendszernél jól járna a birtokos, jól a gazdatisztek, az országnak pedig az a haszna lenne belőle, hogy lenne a mezőgazdaság érdekeit minden erővel előmozdító társadalmi osztály, lenne magyar mezőgazdasági közvélemény.

Ily feltételek mellett egyik hazai nagy uradalom tényleg a gazdatiszteknek bérbeadott, akik bérletszövetkezetté alakultak és igen jól prosperálnak, miszerint ezen probléma már gyakorlati érvényesítést is nyert.

Ezen javaslattal szemben *Boross Sándor* a fentemlített folyóirat f. évi 3-ik füzetében azon aggodalmának ad kifejezést, hogy mivel a gazdatisztek nagy többségének nincs annyi vagyona, hogy bérlő lehessen, a dolog vége bizonyára az lenne, hogy jövőre gazdatiszti többé tulajdonosnál nem, de csak bérlőnél találhat alkalmazást, hogy pedig a gazdatisztek — tisztelet a kivételnek — jobb sorsa lenne a bérlőnél, mint a földesurnál, azt joggal kétségbe vonja.

Ezek előre boesájtása után legyen szabad ezen a gazdatiszti osztályt közvetlenül érintő kérdésre nézve véleményemet a következőkben előadni.

Részemről nemcsak a kis- és középbirtoknál, hanem a *nagybirtoknál* is, s csak ezekre reflektálok ezen alkalommal, a helyesen szervezett házi kezelést tartom úgy magán, mint közgazdasági és társadalmi okokból a *legmegfelelőbb birtokkezelési módnak*, egyrészt mivel így a birtokos nagyobb jövedelemre tehet szert, mint bérbeadás esetén, másrészt mivel az ilyen birtokok értékben emelkedni szoktak s végül mivel az ilyen birtokos közgazdasági s társadalmi tekintetben sokkal üdvösebb működést szokott kifejteni, mint a bérlő.

Terem nem engedi meg, hogy mindezt részletesen megokoljam, de hogy a legtöbb birtokos tényleg ezen a nézetben van, mi sem bizonyítja jobban, mint az 1896-iki statisztikai felvételnek azon eredménye, hogy hazánkban a 48·8 millió kat. holdnyi mezőgazdasági birtokból csak 5·6 millió hold vagyis a birtok területének 11·6% van bérbe adva. A házi kezelés előnyeit, különösen a nagyobb jövedelmet a nagybirtokos azonban csak azon feltétel mellett érheti el, ha egyrészt az *okszzerű kezeléshez feltétlenül szükséges tőkével rendelkezik*, ha másrészt a *tisztí kezelés helyes elvek szerint szerveztetik.*

Ha a nagybirtokos nem rendelkezik elegendő tőkével vagy a gazdálkodás iránt semmi érdeke nincs vagy ha a birtokos nem fizikai, hanem jogi személy — állam, község —, akkor részemről is helyesebbnek tartom a bérleti rendszert, amiből következik, hogy úgy a házi,

mint a bérleti kezelésnek megvan a maga jogosultsága, de mindkettő bizonyos feltételekhez van kötve. A házilag kezelt nagybirtok tisztí kezelésével a jövedelmező gazdálkodás első feltételének tekintem, hogy a gazdálkodáshoz alaposan értő kezelőtiszt a gazdaságnak lehető *önálló kezelésével* megbizassék, hogy a jövedelemfokozás érdekében teendő intézkedéseinek akadályozva ne legyen. Mindez legjobban elérhető a *szavatossági rendszernél*, melynek lényege köz tudomás szerint abból áll, hogy a birtok a tisztnek azon feltétel alatt adatik át kezelés céljából, hogy a birtokosnak bizonyos, mondjuk minimalis tisztá jövedelem beszolgáltatásáért a szavatosságot vállalja, mely minimalis jövedelem a gazdaságban fekvő összes tőkeérték kamatja szerint állapittatik meg.

Ezen jövedelem beszolgáltatása fejében a tiszt fix fizetést élvez, de ha a tényleg beszolgáltatott jövedelem a szavatolt jövedelmet meghaladja, a tiszt a többlet után *bizonyos osztályt* kap, mely ezen többletnek 10—20—25%-át szokta tenni. Esetleges visszaélések elkerülése végett a kezelőtiszt a birtokos vagy helyettesének felügyelete és ellenőrzése alatt áll ugyan, de intézkedéseiben teljesen független s állása neki mindaddig biztosittatik, míg a szavatolt jövedelmet pontosan beszolgáltatja; amennyiben pedig a jövedelem alakulása a távoli jövőben előre nem tudható, az erre vonatkozó szerződések bizonyos időre is köttetnek pl. 10 évre s az esetleg megváltozott konjunkturák szerint a szerződés, illetve a szavatolt jövedelem ezen határidő után módosittatik.

Ezen hazánk több birtokán kitünően bevált szavatossági rendszer tulajdonképpen már átmenetet képez a közösséges házi kezelésről a bérleti kezelésre, mivel a birtokos itt a haszonbérnek megfelelő biztos jövedelemre számíthat, de előnye ezen rendszernek a bérbeadás szemben, hogy a birtokos a kedvező konjunkturákból eredő nagyobb jövedelmet is élvezi.

Nézetem szerint tehát koránt sem szükséges, hogy az összes nagybirtok bérbeadásék és pedig elsősorban a volt tisztéknek, hanem sokkal egyszerűbben és biztosabban elérhető a cél, ha a szavatossági rendszer alkalmaztatik, amiben egyúttal a gazdatiszti osztály jövőbeli társadalmi fejlődésének legjobb biztosítékát is látom, csakhogy ezen rendszer a tiszték szakértelmisége és ügybuzgósága iránt is nagyobb igényeket támaszt és jóval nagyobb felelősséggel is jár, mint a közönséges tisztí kezelés.

Ami pedig a *bérbeadásra utalt nagybirtokokat* illeti, részemről is azon a nézetben vagyok, hogy ezeket nem egészben, hanem kerületenként — a farmrendszer elve szerint — kellene bérbeadni, de mivel ilyen birtokok bérbeadásánál rendszerint a tökehiány az indító ok, ilyen bérletekhez pedig tekintélyes töke szükséges, aminélkül a legjobb gazda sem képes kedvező jövedelmi eredményeket elérni, míg ellenben a gazdatisztek nagyobb része ilyen tőkével nem rendelkezik, részemről a *gazdatisztek helyzetének általános javítására a gazdatiszti bérleteket nem tartom alkalmasnak.*

Amennyiben pedig egyes vagyonos tiszt-

teknél ez a rendszer alkalmazást nyerne, részéről is *hosszulejárati bérletnek* vagyok híve, még pedig azon alakjának, mely *prolongatív bérletnek* mondatik s melynek lényege abban áll, hogy a bérlet csak korlátolt időre köttetik ugyan, p. o. 10 évre, de azon fenntartással, hogy ezen idő letelte esetére a bérlőnek más bérlőkkel szemben az előbérleti jog biztosítatik, ha a követelményeknek megfelelő hasznosbér ajánlatot tesz. Ezen prolongatív bérletek különösen Angliában általánosak s habár ott a bérlet többnyire csak egy évre köttetik, a folytonos prolongatív folytán számos évtizeden át marad a szolid bérlő kezén.

Fejtegetéseim végeredményét tehát abban foglalom össze;

1. *Hogy a sikeres házi kezelés feltételének megfelelő nagybirtoknál a szavatossági kezelési rendszert tartom úgy a birtokos mint a tisztek szempontjából a legmegfelelőbbnek.*

2. *A bérbeadásra utalt birtokoknál pedig a méltányos alapon szervezett prolongatív birtokbérletet tartom annak, melynél a birtokos és a bérlő érdekeit legjobban lehet összeegyeztetni és mely sok esetben a gazdatiszteknek is módot nyújthatna bérletek kötésére.*

Ez azonban csak egyéni nézetem s nagyon szívesen venném, ha különösen a gazdatisztek osztályából és minél többen hozzá szólnának az itt felvetett kérdésekhez.

Hensch Árpád.

Jeles szakirónk ezen közleményét különös figyelmébe ajánljuk az érdekelt birtokosok és gazdatiszteknek, mert tényleg a szavatossági kezelési rendszer az, amelynek alkalmazásával elkerülhetővé válnak a központi kezelési rendszer, továbbá a tiszta készpénz és vegyes fizetési rendszer hátrányai. Éppen azért, mert az itt ösmertetett kezelési rendszer hivatott az eddigi kezelési és fizetési rendszerek hiányainak szanálására, hagyjuk ezen czikk közlését mostanra, amidőn egyrésztől lassankint a gazdatisztek is inkább hozzájutnak az olvasáshoz, másrésztől pedig amidőn már az előző számokban a régebbi rendszerek hátrányai is bőségesen tárgyaltak. A rendszer lényegének ezen rövid, de világosan körvonalozott ismertetése után, nagyon tanulságosnak véljük a gyakorlatban tényleg kiterjesztett ilyen berendezkedések részletes és kimerítő ismertetését, hogy az érdekelt felek a gyakorlati eredmények alapján bírálhassák el annak gyakorlati kivihetőségét és életrevalóságát. *Tisztelettel kérjük tehát a szavatossági rendszer szerint gazdálkodó gazdatiszt urakat, hogy az egész gazdatiszti kar általános és közös érdekében, az e téren szerzett tapasztalataikat e lapok hasábjain ismertetni szíveskedjenek.*

Szerk.

Hasznosbérlet és gazdatiszti kezelés.

Termény és anyag elszámolás.

Cikkorosozatomban már nem is annyira a hasznosbérlet és gazdatiszti kezelés összehasonlítása, mint inkább a központi vezetés hibáinak ostorozásáról van szó. Csak hogy mert a hasznosbérlet a kezelés és vezetés tekintetében a legnagyobb közvetlenséget képviseli a központi vezetésnek tipikus nehézségével szemben, az utóbbi hiányait épp a hasznosbérlet előtérbe állításával domboríthatom ki.

Ugyanaz, ami a pénztári előirányzat és számadásnál, érvényesül e tekintetben a termény és anyag elszámolásánál. A központi vezetés mellett a gazdatiszt itt a sablonokhoz van kötve. Sablonhoz első sorban a számvitel formája tekintetében, mely a központból vezetett több uradalom vagy gazdaságra nézve egyforma mintára szabatik, holott kérdéses, hogy az illető számviteli módot általában jó-e és annál inkább, hogy az egyformán megfelfelfő-e, a sokszor szerfűlött eltérő termelési,

értékesítési stb. viszonyokkal küzdő külön-külön uradalmak és gazdaságokban?

Nem lehet czélem e helyen a különböző számviteli rendszerek mérlegelésébe bocsátkoznom. Csak általánosságban említem föl, hogy a központi kezelési uradalmak számvitele rendszeresen tulságosan nehézkes és nagyon ritka esetben közelíti meg a gyakorlatiasság követelményeit. Ugy az anyagi, mint a pénztári számadás tulságosan részletes, anélkül, hogy akár az ellenőrzés, akár a gazdálkodási eredmények kitüntetésében céljának megfelelné.

A nagyobb uradalmak számvitelének egyik főkövetelménye, hogy az lehetőleg kevésbé terhelje a kezelőtiszteket és jóformán csak a bevételek és kiadások pontos, naplószerű elkönyvelésére szorítkozzék. Célja, hogy egyszerű, de valóságon alapuló adatokat szolgáltatson a központi számvitel rendelkezésére.

A nagyobb uradalmak számadásai azonban a legtöbb esetben épp az egyszerűséget és az adatok hűségét nélkülözik. Nélkülözik pedig azért, mert maga a számviteli rendszert megállapító és a számadásokat revideáló központi számvető, a legritkább esetben gyakorlati gazda. A számvitelt a legtöbb esetben elkülönítik a gazdasági vezetéstől és vagy képzett könyvelők alkalmaztatnak központi számvetőül, vagy pedig a fiatal segédtisztekből neveltetnek háziilag számvetőket, akik rövid néhány évi fölületes praxis után kiszakítottván a mezőgazdálkodás köréből, csakhamar teljesen elfelejtik csekély gazdasági ösmereiteket.

Már most az ilyen számvető vagy átveszi a régi rendszert, amely közönségesen slendrián, vagy legjobb tudása szerint új számviteli rendszert létesít, mely a számcsoportosítás szempontjából lehetne igen pontos, igen tökéletes, ha tudnillik minden egyes gazdaság számvitelét, könyveit, külön-külön és csak e czélt szolgáló számvető vezetné; de szerfűlött terhes a kezelő gazdatisztre, aki vonakodik az ilyen pepecselő munkától, akinek tényleg nem ez a hivatása, nem is ért hozzá és aki épp ezért vagy hasból tölti ki a körülményes kimutatások rovatait, vagy pedig ideje java részét ezen hiábavaló irodai munkába öli. Hiábavalónak mondom, mert a gazdálkodás lényegének ismerete nélkül megalkotott ilyen számviteli rendszer végeredményében alkothat tetszetős és szédítő statisztikai rendszerű számcsoportokat, de sem a gazdatiszti kezelés ellenőrzésére, sem a gazdálkodás tényleges eredményeinek kimutatására nem való.

Az ilyen számviteli rendszereknek egyik jellegzetes közös ismertetője, hogy az anyagi és terményszámvitelt kiterjeszti a legcsekélyebb részletkéig a gazdaságokban termelhető és felhasználható összes anyagok és terményekre; mivel pedig nem született olyan számvetői talentum, mely ezen összes ezimeket felsorolhassa, hát a 10 vagy sokszor ennél is több számadási ivnek egyenkint megezimezett 40—50 rovatán kívül még 10—15 rovatot hagy ismeretlen ezimeknek, amelyeket a gazdatiszt a körülményekhez képest föl ki. Hát hiszen a számadás czélzata csakugyan az volna, hogy a tiszt elszámoljon mindennemű termelt és beszerzett anyag hovatfordításáról. De lehetséges, czélzásolása?

Vegyük csak például a kenőcsöket; az állandó és tömeges fogyasztás tárgyát képező gépolaj- és szekerkenőcsön kívül a gazdaságban még 10—20, vagy Isten tudja hányféle halzsír, háj, fagyú, thovot kenőcs, vaselin stb. kerülhet fogyasztásra. Egy gazdasági kovács-, bognár- és gépésműhelyben az épület- és szerszámfák, a különböző vasanyagok, szögek, bádóg, szijak stb. megmérhetlen sokasága használtatik föl. Min djobbára olyan dolgok, amelyeket sem megenni, sem meginni, sem eladni nem lehet és amelyek csak a gazdaság különleges czéljaira használhatók. Hol az ilyen gazdatiszt, aki mindezek felhasználásáról pontos számadási naplót vezetni képes? Hisz ez egyszerűen le-

hetetlenség. Ha pedig lehetlenség, miről jó az ilyen tételek elszámolásának forszirozása?

Pedig az ilyen számadási czimletek sokasága, a legtöbb uradalmi számvitelben légió. Az ilyenek elszámolása aztán főkönyvi czimek és fogyasztási szabványok (cinosura) szerint szabályoztatik. És ezen czimek elszámolása kényszeríti rá a tisztet a hasból való elszámolásra és teszi ezt gyakorlattá még azon czikkeken is, ahol tényleg a legpontosabb naplószerű elszámolás volna helyén való.

Ismétlem, hogy rákényszeríti, mert ha tényleg lelkiismeretesen akarna naplószerűleg számolni, úgy a tiszt belebolondulhatna számadásába. De van jó dolga, hogy nem teszi. A földolog az lévén, hogy számadása esetleg ellenőrzés esetén stimmeljen a meglévő készletekkel, a rutinizott gazdatiszt a következőképp készíti számadását:

Minden számadási zárlatkor leltározza termény- és anyagkészletét. Összeállítva a bevételi naplót, a bevételi tételek összege és a maradványmennyiségéből, megállapítja a fogyasztás, a kiadás összegét. Ha ez ösmertes, úgy csak a megfelelő kiadási czimekre kell azt elosztani a megfelelő czinozura szerint és mert e czinozura rendszerint maximális arányokban állapítatik meg és mert a fölsorolt és kigondolható, de a központból tényleg nem ellenőrizhető fogyasztási czimek száma jóformán csak a tiszt találatkonyságától függ, hát az ügyes számadót még a legabnormálisabb tételek szabályszerű elszámolása sem hozza zavarba.

Ez a tiszt elszámolás rutinja, amelynek egyetlen előnye, hogy mégis legalább minden számadási zárlatkor pontos leltározást igényel és e pontos leltározás legalább a tisztet magát figyelmessé teszi az előforduló rendellenességekre. Hagyján volna ez, ha csak a csekélyebb értékű és tényleg naplószerűleg nyilván nem tartható anyagok stb. elszámolására szorítkoznék. Csak hogy a tiszt — ha kissé könnyűvé — ezen rákényszerített rutint aztán az értékesebb — emberi és állati fogyasztás tárgyát képező — azon számadási czikkeknél is érvényesítheti, ahol annak már csakugyan semmi helye sincs, ahol az már ugyancsak a gazdálkodás sikerét és tisztességét veszélyezteti. Mert mi sem könnyebb, mint bizonyos magtári és más értékesebb czikkeken hiányokat eltüntetni, kiegyenlíteni a vetőmag felszámolás, abrakolás, rostálás, keverés és darálási manipulációk stb. stb. utján, amelyeket a központi számvitel mellett ellenőrizni és meggátolni csaknem lehetlenség.

Az ilyen, részletességek, kimutatások, fogyasztási czimek és czinozurákkal agyonnyomort számvitel tehát csak arról jó, hogy a számadás meghamisítására kényszerítse a tisztet. Ennek eredménye aztán, hogy egyrésztől az ellenőrzés gyakorlása, másrésztől pedig a gazdálkodás eredményeinek mérlegelése teljesen illuzoriussá válik. Nagyban és egészben tehát ugyanazon hibák, amelyeket az előirányzatok és a pénztári számadásoknál konstaláltunk.

A központi számvitel mindezen hátrányai lényegesen csökkenthetők a számadás egyszerűsítésével. A közvetlen hasznosbérleti kezelésnél mindenesetre sokkal könnyebben, mint a központi ügyvitel mellett, ámbátor hogy ez utóbbi alkalmazásának épp az volna az egyedüli kiaknázható előnye, hogy a tisztet fölmentené a tulajdonképpeni számadási főkönyvek összeállítása alól és így annak számviteli ténykedése tisztán csak a naplók vezetésére szorítkoznék. A központi számvitel dolga tulajdonképp, a napló adatainak megfelelő összesítése és feldolgozása.

Ezen elv következetes keresztülvitelével, a kezelőtiszte számadási munkája lényegesen megkönnyíthető, és maga a számadók sokkal realisabb alapokra helyezhető volna. A kivitelben az első földolog, a termény- és anyagszámadási czimek csökkentésével, a számadás egyszerűsítése. Ezt elérendő, terményszámolás csak oly czikkekről volna követelendő, amelyek-

nél a me zés tekin nek az magvak é las és gy és szersz petroleun les, akáre tékeny n tári, taka bolti czik hatók és

A azonban azonban, hogy a készlet és ellenő séghez e másolata revideálj valóságos a már e a termén szerinti e vevőség, tiszt se számvite ponti fö lást vég úgy az mények l

Am pedig az anyagok elegendő föl a ho is pl. eg tatarozás mennyi e nálatott tudással hogy me nált vas ség szer hatja n kezelő a rendeli műhely hez meg számláj külön ös megvan ményels legátteki éppen e pedig e

A szerüsité zője a g úgy pén a gazda könnyen ment m vitel leh donképe a teljes kitünteté met egy ságait e

A ga b

E jel alati erős vi vegyes vita te sorok i legkeve tésre. — az másoku séggel

